

XABIER MENDIGUREN BEREZIARTU

Kontseiluaren 10. urteurrena eta Adierazpena

Iaz Euskararen Gizarte Erakundeek Kontseiluak hamar-kada bat (1998-2008) osatu zuen eta urteurrenak abagune egokiak izaten dira atzera begiratu eta balantzea egiteko; eta hasiera hartan, Hotel Costa Vasco Jardunaldietan jarritako helburuak bete diren eta zenbateraino bete diren aztertzeko. Ezaguna da bost estadio euskararen aldeko ekitaldi batekin betez hasi zen ziklo hura «Bai Euskarari» leloa aldarrikatuz abiatu zela, «XXI. mendeko Akordioa» deituaren bila. Eta balantzea egitean euskararen aldeko urrats garrantzitsu askorekin topo egiten dugula: Plan Estrategikoa, Bai Euskarari Ziurtagiria, Hizkuntza Eskubideen Behatokia, 1. Akordio Politikoa eta 2. Akordio Soziopolitikoa, nazioarteko proiektzioa, eta abar.

Abagune horretan *Adierazpen* bat jendarteratu zuen Kontseiluak eta aurrerantzean «Bai Euskarari» lelotik «Euskaraz Bai»rako urratsa egitea erabaki zuen, euskarak aldekotasuna ez ezik batez ere hizkuntza bera ezagutu eta erabiltzea behar zuela sinetsirik.

Adierazpena honela hasten da:

Euskara Euskal Herriaren berezko hizkuntza da eta bertan izan dezakeen garapenaren baitan bakarrik ziurta daiteke bere biziraupena. Euskarak etorkizuna behar duelako, iraungo duen hizkuntza eta euskal herritar guztien hizkuntza izatea nahi dugulako, ezinbestekoa da euskararen garapena ziurtatzea.

Zorionez, nahiz eta euskal jendartean osoki euskaraz bizitzeko aukerarik ez egon, gaur egun, neurri handi batean euskaraz bizi den jendarte zabala dago. Euskaingintza bilgune da euskaraz bizi den jendarte horrentzat. Hortaz, euskaraz bizi-

tzea da gure aukera. Aukera hori hartu dugunontzat euskaraz bizi ahal izateko baldintzak sortu nahi ditugu eta horretarako ari gara lanean euskalgintzan. Horregatik ere hizkuntzarentzat esparruak garatu eta zabaldu nahi ditugu; geure bizitza euskaraz normaltasunez egin ahal izateko.

XXI. mendearen hasieran euskarak bizi duen egoeraren aurrean, Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluko Batzar Nagusiak oinarrizko irakurketa hau egin du euskararen egungo egoeraz, eta honako bost puntuotan laburbildu du:

- Egindako lanari esker euskal herritarren euskararen aldeko jarrerak azken hamarkadetan bilakaera baikorra izan duela ukaezina da. Gehiengo zabalaren jarrera euskararen aldekoa da, euskararen zabalkundea eta normalizazioa lortzearen aldekoa. Baina euskararen garapena nahi baino mantsoago ari da gertatzen.
- Euskal Herriko biztanleen laurdena euskalduna da. Azken hamarkadetan egindako ahaleginak euskaldunen kopurua handitzea ekarri badu ere, handitze hori ez da izan euskararen normalizazioa bermatzeko adinakoa.
- Erabileran ere hazkundea gertatu den arren, egoera normalizatuak izango lukeen erabilera mailaren azpitik gaude oraindik.
- Euskaldunok euskaraz bizitzeko dugun eskubidea ez dago bermatuta, eta nabarmenak dira egunero sortzen diren ezintasunak. Euskal Herriko hainbat eremutan, euskaraz bizitzeko aukera dagoenean, euskaldunak ahalegin gehigarria egin behar du hori lortzeko, ohiko funtzionamendua, lehenetsitakoa, erdaraz garatzen delako.
- Abagune honetan, euskalgintzak elkarlan-jarduera aberasgarria eraiki du. Elkarlan-giro horren emaitza oparua da euskarari emandako bultzada, ehunka gizarte-eragileren ekarpena eta instituzioengan lortutako eragite-lana.

Aurreratutakoa kontuan izan eta normalizaziora iristeko bidea falta dela gogoan hartuta, Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluak oinarrizko ildo hauek jarraituko ditu etorkizunera begira:

1. Euskararen berreskurapen-prozesua azkartzea ezinbestekoa da. Hau da, egun Euskal Herrian euskara ez dakitenek ikastea, eta, bere erabilera esparru eta eremu berrie-

tan handitzea, ahalik eta eperik laburrenean. Ezagutza eta erabilera zabaltzeko aukera berriak sortzen jarraitu behar dugu.

2. Funtzio sozial guztiak euskaraz garatzeko aukera lehenbailehen lortzea ezinbestekoa da, horrela lor baitaiteke euskararen normalizazioan urrats benetakoak egitea.
3. Euskara lehentasuneko hizkuntza izatea lortu behar dugu, horrela ziurta baitaiteke euskaldunen eta biztanle guztien hizkuntza eskubideak bermatuta izatea.
4. Hori guztia egiteko lan politiko-instituzionala eta lan soziala bideratu behar dira, biak ere norabide berean. Erakunde instituzionalek, eragile politikoek, ekonomikoek eta sozialek, norbanakoek eta euskalgintzak norabide berean lan egitea ezinbestekoa da, guztion arteko lankidetzak ziurta baitezake euskararen geroa eta Euskal Herri euskalduna.

Bukatzeko, Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseilua osatzen dugun eragileak euskararen eremu osoan euskaraz normaltasunez bizitzeko ari direla lanean aitortu ondoren, etorkizunerako, euskalgintzan ari garen erakunde eta lagunak lanerako ilusioaren eta grinaren jabe zirela berresten zuen. Eta ahalegin horretan batera jarduteko gonbita luzatzen zien jendarte-eragileei, erakundeei, eta gizarteari oro har, eta zorionak ematen zizkien 10 urte haietan euskara ikasi, erabili, zabaldu eta harren aldeko hautua egin duten jendarte-eragile guztiei eta pertsona guztiei.

Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluak batzar berezia egin zuen Andoaingo Martin Ugalde Kultur Parkean 2009ko ekainaren 20an eta Kontseilua osatzen duten 45 bazkideen hainbat ordezkari bildu ziren bertan. Xabier Mendiguren Kontseiluaren idazkari nagusiak azaldu zenez, batzar haren bitartez gogoeta-prozesuaren lehen faseari amaiera eman zitzaion.

Bazkideek urte hauetan Kontseiluak egin duen ibilbidea berretsi zuten, lehendakari den Koldo Tellituk adierazi zenez. Kontseiluaren bilgune izaeraren garrantzia azpimarratu zen batzarrean; izan ere, Euskal Herri osoko euskalgintzaren bilgune da Kontseilua eta euskalgintzaren gehiengo

zabala biltzen du bere baitan. Horrek indar handia ematen dio Kontseiluaren jardunari ordezkatzeko duen jendarte-eremu zabalarengatik.

Hamar urte hauetako ibilbidearen balantzea egin zuen batzarrek eta, Tellituk adierazi zuenez,

euskararen normalizazioan aurrerapausoak eman ditugu eta ez nolana hikoak, gainera. Urte hauetan guztietan, euskararen normalizazioan eman diren urratsak bereziki euskalgintzak eta herri-mugimenduak egindako lanari esker izan dira. Kontseiluak ildo honetan lan eta ekarpen handia egin duela baloratzen dugu.

Ekarpen hori, proiektu desberdinak garatuz, bizitza-esparru desberdinetan eraginez (hala nola, lan-munduan, administrazioetan...) lortu dela aipatu zuen Tellituk. Egindakoa asko izanik ere, helburua ez dela erdietsi aipatu zuen Kontseiluaren lehendakariak: «eman diren aurrerapausoak ez dira aski izan». Ondorioz, egungo egoera kezka ikusten duela gaineratu zuen Kontseiluak.

Orain arte egindako lanaz eta egoeraz egindako balantzeaz gain, batzarra aurrera begira ere jarri zen. Kontseiluaren helburu nagusia euskararen normalizazioa, berreuskalduntze osoa ematea izango da. Hori erabaki dute Kontseilua osatzen duten bazkideek egindako gogoetaren bitartez. Helburua erdiesteko, egun bizi dugun egoeratik egoera horretara heltzeko (euskararen normalizaziora), Kontseiluak bere buruari egin beharra ere zehaztu zion: «beharrezkoa dugun aldaketa hori emateko, Kontseiluak aldaketa eragin behar du. Prozesu hori eragitea dagokio Kontseiluari, aldaketa eragitea izango da bere egin beharra», azaldu zuen Koldo Tellituk.

Hori nola egin nahi duen Kontseiluak ere aurreratu zuen Kontseiluaren lehendakariak eta horrela azaldu zuen:

Egoera konkretu honetan eta honi modu eraginkorrean erantzuteko asmoz diseinatuko ditu Kontseiluak eman behar dituen aldaketak, horretara bere jarduerara egokituz. Izan ere, Kontseilua gune dinamikoa da eta egoerak eta garaiek eskatzen dutenaren arabera moldatu behar du eman nahi duen urrats eraginkorra gauzatzeko.

Udalen Hizkuntza Politika: Kontseilua eta UEMA

Euskararen Gizarte Erakundeen Kontseiluaren lana esparru desberdinetan zabaltzen da; eremu soziala, politikoa... Bere zereginetako bat administrazioen hizkuntza-politika hobetzeko eragitea da. Ildo honetan, Kontseiluaren lanak bi zutabe izan ditu; batetik, marko juridikoa hobetzeko udal ordenantza eredugarriak sortzea. Eta bestetik, udalerrien hizkuntza-politika hobetzeko tokiko erakundeen hizkuntza-politikaren ebaluazioa egitea.

Bigarren zeregin horri begira, 2005ean Kontseiluak udalerrien hizkuntza-politika aztertzeke metodologikoki zorrotz diseinatutako ebaluazio-tresna sortu zuen. Ahalik eta azterketa egokiena eta adostuena izan zedin, ehunka laguni ekarpenak egiteko aukera eman zitzaion. Aditu askoren ekarpenak jaso ditugu: soziolinguistenak, udaletako zein beste administrazio batzuetako teknikarienak, besteak beste.

Esan bezala, 2005 urtean Kontseiluak udalen hizkuntza-politikaren ebaluazioa abiatu zuen. Orduan, Euskal Herriko 66 herritan egin zen ebaluazio hori. Ondoren, lan horri jarraipena eman zaio eta lehenengo ebaluazio hori jada 100 herritan aplikatu du Kontseiluak. Oraingoan, gainera, hasierako ebaluazioa hobetu du Kontseiluak eta neurketa-sistema egokitu du, emaitzak hobe islatzeko 0-10 eskala batean.

Kontseiluak, abiatutako lan horri jarraipena emateko asmoa du eta, 2011n, bigarren ebaluazioari ekingo dio. Ziklo politiko bakoitzean hizkuntza-politikak aztertzeke asmoa du Kontseiluak. Horrela, garai bakoitzean gauzatzen den hizkuntza-politika ezagutzeko aukera izango da eta baita haren eboluzioa ere. Azterketaren bitartez, udalek aplikatzen dituzten hizkuntza-politiketan dauden hutsuneak detektatu ahal izango dira. Hutsune horiek agerian geratuko dira. Udaletako arduradunek hizkuntza-politika egokiak gauzatzeko hutsune horiek gainditzea beharrezkoa izango da.

Kontseiluaren espiritua betiere elkarlanean aritzea izan da: administrazio guztiekin zein bestelako eragile sozial, ekono-

miko eta politikoekin. Horrexegatik ere, dinamika honen baitan, hizkuntza-politika hobetzeko udalerrietako erakundeekin elkarlana lortzen saiatzen ari da. Hor kokatzen dira berriki aurkeztu genituen 25 udalekin sinaturiko hitzarmenak eta ekainean UEMArekin sinatutako hitzarmen berezia.

Hitzarmen horren bidez ebaluazioa UEMAko herri gehiagotan aplikatu da, betiere UEMAko udalerrien hizkuntza-politika besteekin ere aldaratua izan ahal izateko. Emaidza orokorrekin batera, UEMAko udalerrien hizkuntza-politikaren emaitza azpimarratu nahi dugu. Izan ere, emaitza horiek argi uzten dute UEMAko herrietan aplikatzen den hizkuntza-politika, oro har, egokia dela.

Ekimen honen inguruan informazioa jaso ahal izateko, Kontseiluaren webgunean sarrera berezi bat dago (www.kontseilua.org). Hor kontsulta daitezke herri bakoitzaren emaitzak edo herrien arteko alderaketak egin. Webgune honetan, bestetik, udalerrien hizkuntza-politikaren inguruan bestelako informazioa ere eskainiko da.

Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluak, 2009ko irailaren 26an, lankidetzaren hitzarmena sinatu zuen hainbat udalekin. Donostiako Miramar Jauregian egindako ekitaldian bildutako udaletako ordezkariekin hizkuntza-politika hobetzea helburua duen hitzarmena sinatu zuen Kontseiluak.

Ekitaldian, Aretxabaleta, Bergara, Deba, Elorrio, Legazpi, Leitza, Lezo, Ordizia, Pasaia, Segura, Urretxu eta Villabonako udaletako ordezkariak izan ziren. Bestetik, Udalerri Euskaldunen Mankomunitateak ere bat egin zuen Kontseiluak egindako lankidetzaren proposamenarekin eta UEMAko kide diren herrietako ordezkari batzuk ere aipatu ekitaldian izan ziren: Aduna, Ajangiz, Aramaio, Aulesti, Bera, Etxalar eta Usurbilgo udaletako ordezkariak, hain zuzen ere. UEMAk ekainean egindako urteko batzarrean, hizkuntza-politika hobetzeko helburu Kontseiluarekin hitzarmena sinatzearen alde egin zuen eta baita sinatu ere. Oraingoan, berriz, UEMAREN barruan dauden herrietako batzuek hitzarmen hori berretsi egin nahi izan dute.

Kontseiluaren eginkizuna, sortu zenetik, Euskal Herrian maila pertsonal, sozial eta ofizialean euskararen normalizazioa edo berreskurapen osoa lortzea dela aipatu zuen Kontseiluaren idazkari nagusiak. Bestetik, helburu hori erdiesteko, honako egiteko edo funtzioak bere gain hartu zituen:

Euskararen inguruan gogoeta eragitea, ikuspuntu sozialeko plangintza orokorra bideratzea, euskalgintzaren berrikuntza eta indartzea bultzatzea, euskalgintzaren gogoetak eta mezuak gizarteratzea, gizarteko eragile erabakigileen aurrean eragin soziala bideratzea. Ildo horretan eta helburu hori lortzeko zenbait urrats egin dira jadanik, besteak beste, Bai Euskarari Akordioa sinatzea, Euskararen Normalizaziorako Plan Estrategikoa abian jartzea eta enpresen eta erakundeen artean Bai Euskarari Ziurtagiria sustatzea.

Kontseiluaren lan-ildoetako bat udalen hizkuntza-politikan eragitea da. Ildo horretan aritu da lanean azken urteotan eta hainbat ekarpen egin ditu. Besteak beste: udalen hizkuntza-politika neurgailu bat sortu eta 100 herritan hizkuntza-politika ebaluatu du, Akordio Soziopolitikoa osatzen duten alderdi eta sindikatuekin adosturik, *Euskararen Ordenantza Eredugarriak* arau-markoaren proposamena sortu du.

Orain sinatu den hitzarmenaren helburua herrietan hizkuntza-politika egokia gauzatzea da. Helburu hori komuna da bai Kontseiluarentzat eta baita hitzarmena sinatu duten udalentzat ere. Hizkuntza-politikaren egokitasuna aztertze-ko, Kontseiluak 2005. urtean abiatutako udalen hizkuntza-politikaren neurketa izango du tresnetako bat. Neurketa horren bitartez detektatzen diren hutsuneak konpontze-ko konpromisoa hartu dute udalek. Datorren urtean bigarren ebaluazioa egingo da. Bigarren neurketa egin ondoren, hizkuntza-politikaren bilakaera aztertu ahal izango da.

Kontseiluaren idazkari nagusiak hitzarmen horren garrantzia azpimarratu zuen esanez aipaturiko hitzarmenaren funtsa elkarlana dela.

Ezin dugu ahaztu, herritarrengandik gertuen dagoen administrazioa izanik, udalak herri batean euskararen normali-

zazioan duen garrantzia handia. Oso garrantzitsua da gure ustez administrazioetako arduradun politikoen eta euskalgintzaren eragile sozialen arteko elkarlana sustatzea.

Hitzarmena sinatu zuten udalek beren herrietako hizkuntza-politika hobetzeko zuten borondatea adierazi zuten. Hitzarmen honen bitartez udalek Kontseiluaren dinamikari babesa ematen zioten eta ebaluazioetan detektatutako hutsuneei konponbidea emateko konpromisoa hartu zuten. Kontseiluak, bere aldetik, eskura dituen bitartekoak jarriko ditu lan honetan.

Dagoeneko 20 udalek baino gehiagok sinatu dute Kontseiluarekin hitzarmena eta beste batzuetan ere bidean dago. UEMari aipamen berezia egin nahi izan zion idazkari nagusiak. Hitzarmena gero eta herri gehiagotara zabaltzeko asmoa ere azaldu zuen Kontseiluaren ordezkariak.¶